

در منابع و مأخذ گوناگون تاریخی؛ نظیر مناقب العارفین (اثر افلاکی ، قرن ۸ هـ) ، غریب نامه (اثر عاشیق پاشا ، قرن ۷ هـ) و اسرار حروفنامه (اثر عاشیق پاشازاده ، قرن ۷-۸ هـ) اشاراتی به حاجی بکتاش ولی و کتاب مقالاتش شده است. اما بیشترین و گسترده ترین اطلاعات درباره حاجی بکتاش ولی و کتاب مقالات وی در مناقب نامه آمده است. عبدالباقی گول پینارلی این کتاب را به موسی بن علی نسبت داده بود، لیکن تحقیقات بعدی نشان داد که توسط الیاس بن خضرا متخلص به فردوسی به رشته تحریر درآمده است. در این کتاب که بکتاشی ها آن را ولایت نامه نامند اطلاعات جامعی درباب بیوگرافی، نژاد، کرامات و چگونگی مهاجرت حاجی بکتاش ولی به آناتولی و نقش ایشان در ایجاد و رونق محفل "یئنی چئریها" ارائه شده است. از مناقب نامه پیداست که ایشان با احمد یسوی ملاقات نموده و از مریدان بابا اسحاق بوده اند. حاجی بکتاش ولی در نیشابور یکی از بزرگترین مراکز فرهنگی خراسان دیده بر جهان گشوده اند درباره سال تولد و وفات ایشان تاریخ های متفاوتی ارائه شده است. بی شک در قرن سیزده میلادی می زیسته اند. در منابع گوناگون، تاریخ تولد ایشان بین سال های ۱۲۰۹ و ۱۲۱۰ میلادی و تاریخ وفاتش بین سال های ۱۲۷۰ و ۱۲۷۱ میلادی نوشته شده است. حاجی بکتاش ولی تحصیلات و تعلیمات معنوی خود را در خراسان به پایان رسانیده و به هنگام یورش و استیلای مغول در سنین ۴۰ سالگی به آناتولی مهاجرت نموده اند. ایشان تحت تاثیر افکار و اندیشه های لقمان پرنده - یکی از مریدان احمد یسوی - به جرگه یسویان درآمد و در این بین نقش بسیار مهمی در انتقال افکار احمد یسوی در آناتولی داشتند. عاشیق پاشازاده درباره چگونگی مهاجرت وی به آناتولی می نویسد: "... نخست به سیواس رفته و آنگاه به ترتیب به آماسی، قیر شهر و قیصریه درآمده و نهایتاً در مکانی بنام سولوجا قارا در قیر شهر سکنا نموده اند. مقبره ایشان در این شهر واقع است. "اما آن گونه که در مناقبنامه آمده است ایشان بعد از ترک خراسان به نجف اشرف رفته و در جوار مرقد حضرت علی (ع) چهل شبانه روز به راز و نیاز مشغول گشته اند و آنگاه به مکه مکرمه مشرف شده به مدت سه سال در آنجا مانده اند و بعدها به ترتیب به قدس شریف، شام و حلب سفر نموده اند و به هر شهری که وارد می شدند چهل شبانه روز گوشه عزلت اختیار نموده به ریاضت مشغول می شدند. بعد از سیر در شهرهای مختلف آناتولی در سولوجا قارا مسکن گزیده اند. حاجی بکتاش ولی تاثیر شگرفی در آناتولی گذاشته اند. اگر ایشان مطابق ادعای کذب برخی ها منسوب به فرقه بابای ها و صاحب اندیشه های باطنی و خارجی و از دراویش هترو دوکس و خارج از دین بودند. حرمت و نفوذ معنوی که در طی قرون متمادی داشته ممکن نبود. پیر یئنی چئری ها و پیشوای معنوی طریقت فتوت و اخوت و موسس و نظریه پرداز طریقت بکتاشی که تداوم اندیشه های احمد یسوی بوده و کسی که از یاران و مریدان احمد یسوی، لقمان پرنده، یونس امره و مولانا جلال الدین رومی بوده بی شک بیشترین تاثیر را در وحدت و یکپارچگی طریقت های مختلف اسلامی داشته اند. در ولایت نامه درباره روابط ایشان با احمد یسوی و یونس امره و مولانا قصه ها نقل شده است. پرمحتوی ترین و پرحجم ترین اثر حاجی بکتاش ولی "کتاب مقالات" است، نسخه اصلی کتاب که به زبان عربی نگاشته شده است در دست نیست اما نسخ قدیمی آن توسط اسعد جوشان یافت شده اند. افزون بر این؛ شطحیه در دو صفحه به زبان ترکی و تفسیر بسم الله و کتاب فواید که در آن اندیشه ها و افکار عارفانی چون احمد یسوی و عبدالله انصاری ذکر شده به فارسی به نگارش درآمده اند. و یکی دیگر از آثاری که به ایشان منسوب است "رساله مقالات غیبیه و کلمات غیبیه" است.

مستدعی است؛ نظر، پیشنهاد و انتقاد خود را در رابطه با این مقاله با نگارنده در میان بگذارید.
info@shafizadeh.net & shafizadeh_f@yahoo.com

➤ عنوان مقاله: حاجی بکتاش ولی

➤ نوشته: اوزیای

➤ ترجمه: صمد شفیع زاده